

СТАНОВИЩЕ

**От проф. д-р Иван Гатев Марков,
ВТУ „Св. св. „Кирил и Методий“**

**Член на научното жури, Заповед РД 2744 /03.12. 2018г. на Ректора на
ЮЗУ „ Неофит Рилски „
за дисертационния труд на докторант Гергана Йорданова Николова**

Научна област на ВО : 4. Природни науки, математика и информатика

Професионално направление: 4.4. Науки за земята

Научна специалност: Икономическа и социална география,,

Тема на дисертационния труд: *Регионални особености и приоритети в развитието на социалната сфера в общините от източната част на Кюстендилска област*

**Научно звено: Катедра „География, екология и опазване на природната среда“ ,
Природно-математически факултет, ЮЗУ“ Неофит Рилски“, Благоевград**

Данни за докторанта

Докторант Гергана Йорданова Николова завършва гимназия “Христо Ботев“ – гр. Дупница /1992-95 г./. През периода 1995-2000 г. завършва специалност „География“ - Магистър по география, специализация регионално развитие, професионална квалификация, учител по география и икономика - ЮЗУ“ Неофит Рилски“. Придобива свидетелство за професионална квалификация - учител по информатика и информационни технологии - ТУ – София /2006-2007г/. През 2013 г. придобива свидетелство за професионално - квалификационна степен – пета, от Тракийски университет - Стара Загора, департамент за информация и повишаване на квалификацията на учителите. През периода 2015- 2018 г. е редовен докторант по докторска програма “Икономическа и социална география“ Професионално направление 4.4 “Науки за Земята към Катедра „География, екология и опазване на природната среда“, Природно-математически факултет, ЮЗУ Неофит Рилски“, Благоевград.

Участвала е като член на екипи в три проекта, седем конференции, пет семинара. Членува в професионални организации.

Данни за докторантурата

Със заповед № 236 от 02. 02. 2015г на ректора на ЮЗУ “ Неофит Рилски“, Гергана Йорданова Николова е зачислена за редовен докторант към Катедра „География, екология и опазване на природната среда“, Природно-математически факултет, ЮЗУ Неофит Рилски“, с научен ръководител доц. д-р Емилия Патрачанова. Със заповед №1251 от 25.05. 2017г. се прави промяна на темата на дисертационния труд - „Регионални особености и

приоритети в развитието на социалната сфера в общините от източната част на Кюстендилска област“. За периода 01.01. 2018 до 30.09. 2018г. прекъсва обучението, като краен срок е определен 01.11. 2018 г. Представените и утвърдени отчети пред Катедрения съвет и ФС на Природно-математически факултет показват, че докторант Гургана Николова изцяло е изпълнила индивидуалният учебен план. Обсъждането на проекта на дисертационния труд е проведено на разширено заседание на катедра „География, екология и опазване на природната среда“, на 25.10. 2018 г. Катедреният съвет взема решение за откриване на процедура по защита Със заповед № 2330 от 18.10. 2018 г. на ректора на ЮЗУ Неофит Рилски“ в заседанието са участвали хабилитирани преподаватели в съответната научна област от други висши училища и научни институти.

Данни за дисертационния труд

Дисертационния труд е структуриран в увод, пет глави и заключение с общ обем от 216 страници и 16 приложения. Списъкът на използваната литература се състои от 166 заглавия, от които 147 на кирилица и 19 на латиница.

Темата е актуална с оглед теоретичното и практическо значение на резултатите от изследването. В дисертационния труд е направен сполучлив опит за широко обхватоно изследване и сравнителен анализ на социалната сфера в общините в източната част на област Кюстендил с цел разрешаване на проблеми свързани с равнището и качеството на живот.

Регионалните различия в икономическото и демографско развитие оказват все по-голямо влияние върху състоянието и териториалното разположение на елементите на социалната сфера в по ниски по ранг населени места. Колкото по-нисък е рангът на населеното място, толкова по-съществени са различията в състоянието на социалната сфера като набор (разнообразие) от предлагани услуги за населението и като качество на услугите. Това е научен аргумент който мотивира автора да извърши изследване на развитието на социалната сфера (услуги и инфраструктура) в тази част от територията на област Кюстендил. Обявената цел се постига чрез реализиране на шест изследователски задачи. Използваната методика включва широк набор от методи които са в пълно съответствие с използваните подходи при провеждането на изследването.

В Първа глава авторът отделя място на концепции и теории за социалната сфера и социалното развитие. Анализът на основни теоретични постановки свързани със социалното развитие, показва доброто познаване на литературните източници и автори и тяхното интерпретиране при аргументиране на една или друга теза. Много добро впечатление прави формулирането на основни понятия и категории от социалната сфера и социалното развитие използвани в изследването.

Втора глава се извършва анализ на условията и факторите за развитие на социалната сфера в изследваната територия. Анализират се основни условия и фактори /географско положение, демографска среда и др./. Подчертава се че икономическата среда е важен индикатор и представлява един от основните фактори за осигуряване на работни места и финансова независимост и стабилност на общините и населението, която от своя страна благоприятства развитието и териториалното разпространение на социалната сфера.

Анализът на основни стратегически планови документи и политики в голяма степен показва необходимостта от изследвания на социалната сфера на по ниски нива.

Геодемографските ресурси на проучваната територия се разглеждат в трета глава. Резултатите от сравнителният анализ по отделни показатели в проучваните общини - Бобов дол, Бобошево, Рила, Сапарева баня, Кочериново и Дупница дава възможност за провеждане на конкретни политики в социалната дейност. Селата притежават демографски ресурси, които независимо от своята възрастова структура, могат да бъдат в полза при развитието на различни социални дейности.

Географски анализ на състоянието на социалната сфера показва че социалните услуги са с неравномерно териториално разпределение и с недостатъчен капацитет по общините обект на проучване. Докторанта прави редица изводи които могат да бъдат в основата на конкретни политики. Предоставянето на социални услуги и услугите за грижа за деца и възрастни са сред най-успешните инструменти за подкрепа на възрастните, децата и семейството в общините..

Резултатите от изследването дават възможност на докторанта да предложи модели за планиране на социалните услуги по ключови проблеми като: осигуряване достъп на потребителите; избор на вид и капацитет на услугите; участие в между секторно и между общинско сътрудничество. Тези модели биха помогнали за оптимизиране и усъвършенстване функционирането на социалната сфера. Според автора за създаване на пространствени модели за оптимизиране на локалното развитие, на над общинско ниво може да се реализира чрез клъстери. Има възможности за организиране и изграждане на клъстери – хоризонтални и йерархични (вертикални). Предлага се формиране на един хоризонтален и един йерархичен клъстер, в които да се развиват различни дейности. Към хоризонталния клъстер се включват общините Бобошево, Кочериново и Рила. Към йерархичния клъстер общините Дупница, Сапарева баня и Бобов дол. Водеща роля тук има община Дупница. В хоризонталния клъстер между общините Бобошево, Кочериново и Рила, се предлагат шест модела. Разработените и предложени модели от автора, биха подпомогнали развитието на социалната инфраструктура и съответно, увеличаване на данъчните приходи в местните бюджети, което от своя страна ще съдейства за устойчивото развитие на социалната сфера в общините от източната част на Кюстендилска област. Тези предизвикателства изискват качествена промяна на самата система за функциониране на социалната сфера. В нея трябва да присъстват мерки за мотивиране и насърчаване на обществото към повече активност и самостоятелност.

Докторанта откроява три важни стратегически направления при модернизиране управлението на процесите на социалната сфера в общините от източната част на Кюстендилска област.

Приноси в дисертационният труд

В процеса на решаване на задачите, произтичащи от формулираната цел на изследването докторанта самостоятелно очертава следните научни и научно-приложни приноси Приемам приносите, обособени от докторанта в двата аспекта.

Научни приноси:

1. Систематизирани са основни теоретични постановки и понятиен апарат, относно извършването на оценка на въздействието на социалната сфера и социалното развитие на специфични местни общности в контекста на териториалното им развитие.

2. Адаптирана е методика за изследване на социалната сфера и социалното развитие чрез извеждането на цялостен регионален социално-икономически профил от гледна точка на развитието на групирани общини.

Научно-приложни приноси:

1. Направен е анализ на геодемографските ресурси на проучваната територия, който представя в краткосрочен и средносрочен план възможните инструменти и подходи за въздействие върху локални общности от подобен йерархичен ранг.

2. Осъществен е географски анализ на състоянието на социалната сфера в проучваната територия, който очертава нивото на инфраструктурата и услугите и систематизира проблемите пред устойчивото развитие на локалните териториални общности.

3. Разработени са модели (хоризонтални и вертикални клъстери) за пространствено развитие на социалната сфера и оптимизиране на функционирането ѝ в проучваната територия, в контекста на стратегическото планиране и управление на територията базирани на силните страни и особеностите на локалната среда.

Други изисквания към дисертационния труд

Дисертационният труд съдържа оригинални научни и научно приложни резултати. Определено може да се приеме, че те са лично дело на автора. Изложението е ясно и богато илюстрирано, а езикът и стилът са в съответствие със стандартите за научност и достоверност.

Разработката е апробирана. Части от дисертационния труд са публикувани в специализирани научни издания и са представени на национални и международни научни форуми. Настоящото изследване разкрива нарастващата роля и значение на анализа на социалната сфера на местно равнище.

Докторант Гургана Йорданова Николова прилага към дисертацията четири публикации, които отразяват целенасочено части от дисертационния труд и му осигуряват публичност. Авторефератът отразява коректно и точно съдържанието на дисертационния труд.

Заключение

Дисертационният труд съдържа научни и приложни резултати с оригинален принос в изследване на регионалните особености на социалната сфера. Качеството на дисертационния труд и автореферата, постигнатите резултати и приноси, както и тяхното популяризиране, са достатъчно основание да дам категорично *положителна оценка* относно присъждането на образователната и научна степен „*доктор*” на докторант Гергана Йорданова Николова.

Изготвил:

03.01. 2019 г.

(проф. д-р. Иван Марков)